

(מאחר שאינו קובע בעצמו מהי האות השייכת אליו, אלא) ע"פ הגורל, וכידוע גדול ענין הגורל - ע"פ מ"ש, "בחקיק יוטל הגורל ומה' כל משפטו", וכמבואר בתשובות הגאונים (ווילנא תרמ"ה סנ"ז) שזהו ע"ד הענין דעשה"ד.

ולכן, צריכים להשתדל ביותר שכל יהודי ירכוש אות בא' מספרי התורה הכלליים, ולעסוק בזה בזריזות הכי גדולה - לא לחכות אפילו יום א' בלבד, מבלי הבט על זה שבערב שבת עסוקים עם ההכנות לקראת יום השבת.

וע"י ההתעסקות בכל הנ"ל, "מיד הן נגאלין", היינו, שיוצאים מהגלות ביחד עם המלך, והולכים עמו לעיר המלוכה - "קרית מלך רב", ושם גופא - לארמון המלך, ועד לתכלית השלימות שבזה - "ישראל ומלכא בלחודוהי", וכל זה - תיכף ומיד, ובשמחה וטוב לבב.

* * *

כ. דובר לעיל אודות דברי אדמו"ר הזקן שחדש אלול הוא בדוגמת המשל דמלך בשדה, ובנמשל הרי זה גילוי הארת י"ג מדה"ר, ש"הארה זו היא נמשכת מבחי' א"ל, שהוא ראשית כל הי"ג מדות ומקורן וכללותן, וכמ"ש א"ל הוי' ויאר לנו".

ובהמשך לזה - הרי כאן המקום להשלים ביאור ענין מסויים בנוגע למנורה דביהמ"ק (שענינה - "ויאר לנו"), בהמשך להמדובר בהתוועדות שלפנ"ז (שיחת ש"פ ראה סכ"ד). ובהקדים:

מבואר בהמשך ההילולא דכ"ק מו"ח אדמו"ר (ד"ה באתי לגני ה'שי"ת בתחלתו) אודות כללות הענין דירידת והמשכת אלקות בעוה"ז הגשמי, שעיקר גילוי אלקות בעוה"ז הי' בביהמ"ק, דכתיב, "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם" - גילוי אלקות בדברים הגשמיים, זהב וכסף ונחושת, וכל הי"ג (או ט"ו) דברים שמהם נעשה המשכן.

והנה, נוסף על הנקודה הכללית ד, "ושכנתי בתוכם" שהתבטאה בכלי פרטי כלי המשכן וכללות המשכן, ישנם ענינים פרטיים השייכים לכל א' מכלי המשכן באופן פרטי.

ובנוגע לעניננו: הענין ד, "ויאר לנו" התבטא בגלוי במנורה (שבמשכן, ולאח"ז - בביהמ"ק), שענינה - להאיר, ולכן היו זקוקים ל, "שמן למאור", היינו, שמן שתכונתו להאיר, שע"ז התבטא בגלוי האור הרוחני ד, "ויאר לנו".

וכמארז"ל (שבת כב, ב), "וכי לאורה הוא צריך... אלא עדות היא לבאי עולם שהשכינה שורה בישראל", היינו, שע"י המנורה נמשך גילוי אור לבנ"י ולכל העולם כולו. וע"ד שמצינו בנוגע להקרבת ע' פרים דחגה"ס, שע"ז נפעל ענין של שמירה והגנה בנוגע לאומות העולם, וכמארז"ל שאם אוה"ע היו יודעים את פעולת ביהמ"ק לטובתם (ובמיוחד - הקרבת ע' פרים שבחגה"ס), הנה לא זו בלבד שלא היו פוגעין בביהמ"ק, אלא הם עצמם היו מעמידים חילות כדי להגן על ביהמ"ק.

ובנוגע לעניננו - מאחר שהענין ד,,ויאר לנו" קשור עם המנורה דביהמ"ק, הרי כאן המקום להמשיך ולהשלים את הביאור בנוגע לציור המנורה בכתי"ק של הרמב"ם בפירוש המשניות (מנחות ספ"ג), כדלקמן.

כא. בנוגע לצורת הגביעים שבמנורה - כותב הרמב"ם בהל' ביהב"ח (פ"ג ה"ט): ,,הגביעים דומין לכוסות אלכסנדראה שפיהן רחב ושוליהן קצר", וכן כותב הרמב"ם בפיהמ"ש (שם): ,,הגביע הוא צורת כוס . . שהוא מלמטה צר . . צורת דבר משולש".

אבל כאשר מסתכלים בציור המנורה בכתי"ק של הרמב"ם (בפיהמ"ש הוצאת ,,קאפאח") - רואים שהרמב"ם מצייר את הגביעים בצורת גביע הפוך, רחב מלמטה וצר מלמעלה. ופשיטא שאין לומר שהרמב"ם לא דק בצורת הגביעים - כי נוסף על גודל דיוקו של הרמב"ם בנוגע לכל פרט ופרט, הרי מדובר כאן אודות ציור שתכליתו להבהיר את הפרטים הקשורים עם עשיית המנורה (ולא כדי לבלבל ולגרום שיטעו בדבר), ומה גם שמדובר אודות ציור הגביעים כ"ב פעמים (כי כ"ב גביעים היו במנורה)!

[הרמב"ם אמנם כותב שמטרת הציור הוא ,,כדי שיהי' קל להצטייר כו", ולא כדי לצייר את כל הפרטים לאמתתם, שלכן לא הובא בציור הענין ד,,משוקדים", ועאכר"כ שמדות הציור אינן מתאימות למדה האמיתית - אבל אעפ"כ, כאשר הרמב"ם מצייר את הגביעים באופן שהם רחבים מלמטה וצרים מלמעלה דוקא, הרי פשיטא שפרט זה (המופיע בציור) הוא בתכלית הדיוק].

ולכאורה, צריך להבין: מדוע מצייר הרמב"ם את הגביעים שבמנורה בצורת גביע הפוך, רחב מלמטה וצר מלמעלה - הרי ע"ד הרגיל צורת הגביע היא באופן שהוא צר מלמטה ורחב מלמעלה (כפי שכותב הרמב"ם עצמו)?!

כב. והביאור בזה - בהקדים:

היות שהרמב"ם מצייר את הגביע (כ"ב פעמים) באופן שהוא רחב מלמטה וצר מלמעלה, הרי בהכרח לומר שהי' לו מקור לדבר באיזה מדרש שלא הגיע לידינו (כפי שמצינו בספריהם של גדולי ישראל שישנם ענינים שמוכאים שם ממדרשי חז"ל שלא הגיעו לידינו), כי לולי זאת לא הי' הרמב"ם מצייר את הגביע באופן הפכי מצורת הגביע ע"ד הרגיל - כדרך גידולו.

דהנה, בנוגע לכו"כ ענינים מצינו הדגשה מיוחדת שהם צריכים להיות ,,דרך גידולם" דוקא, ולדוגמא: נטילת ד' מינים צריכה להיות דרך גידולם דוקא, ולכן, גם בעת הנענועים נשארים הלולב ומיניו דרך גידולם, ואפילו בעת הנענוע למטה אין מהפכים ח"ו את הלולב ומיניו, מאחר שצריך להיות כדרך גידולו. ועד"ז מצינו בנוגע לקרשי המשכן, וכיו"ב (ראה סוכה מה, ב).

ועפ"ז - הי' מסתבר לומר שגם צורת הגביעים היא דרך גידולם, היינו, שהם צרים מלמטה ורחבים מלמעלה. ומאחר שהרמב"ם מצייר את הגביעים באופן שהם רחבים מלמטה וצרים מלמעלה, הרי בהכרח לומר שהי' לו מקור לדבריו במדרז"ל.

אבל גם כאשר ישנו מקור לדבר במדרוז"ל - זקוקים עדיין להסברת טעם הדבר: מדוע היו אמנם הגביעים שבמנורה רחבים מלמטה וצרים מלמעלה, לכאורה, הרי זה באופן הפכי מדרך גידולם - כדלקמן.

כג. והביאור בזה:

איתא בגמרא (מנחות פו, ב): „ויעש לבית חלוני שקופים אטומים, תנא שקופים מבפנים ואטומים מבחוץ, לא לאורה אני צריך כו", זאת אומרת: חלונות ביהמ"ק היו „רחבים מבחוץ ופיהם אטום וקצר מבפנים, דדרך כותל אבנים כשעושין חלון מרחיבין אותו מבפנים, שמשפעים עובי הכותל מכל צד כדי שלא יסתום ויעכב עובי הכותל את האורה מלבוא לצדדין, אבל ההיכל (חלוני ההיכל) הי' קצר מבפנים ומרחיב והולך לצד חוץ, כדי שתהא אורה יוצאה מההיכל שתאיר לעולם, כי לא לאורה אני צריך" (פרש"י שם).

[וכידוע שדרך האור הוא - שהתחלתו באופן של נקודה, ומרחיב והולך ומתפשט לכל צד ופינה. ובלשון הזהר (ח"ג רפח, א): „כבוצינא דאתפשטין מינה נהורין לכל עיבר". ומאחר שהאור דביהמ"ק הי' צריך להתפשט בכל העולם כולו, לכן היו חלוני ביהמ"ק צרים מבפנים והולכים ומתרחבים כלפי חוץ, כדי שהאור יוכל להתפשט מביהמ"ק לעולם כולו].

והנה, גילוי והמשכת האורה מביהמ"ק בכל העולם כולו - הי' ע"י המנורה שבביהמ"ק, שענינה - להאיר, „שמן למאור", כמובן שלכל א' מכלי המקדש הי' תפקיד וענין מיוחד בפ"ע, ולדוגמא: השולחן קשור עם השפעת ענין המזונות („מזונא רויחיה") בעולם כולו, כמארז"ל (ב"ב כה, ב) „הרוצה . . שיעשיר יצפין, וסימניך שולחן בצפון", ואילו המנורה ענינה - לפעול גילוי והמשכת האורה בעולם כולו, וכיו"ב בשאר כלי המקדש.

ועפ"ז מובן הטעם מדוע הגביעים שבמנורה היו צרים מלמעלה ורחבים מלמטה:

כשם שהחלונות שבביהמ"ק היו צרים מבפנים ורחבים מבחוץ כדי שהאורה תצא מביהמ"ק לעולם כולו, הנה מטעם זה היו גם הגביעים שבמנורה (שהמנורה היא הכלי שעל ידה נמשך האור מביהמ"ק בעולם כולו) באופן המורה על גילוי והמשכה בעולם כולו - צרים מלמעלה ורחבים מלמטה, שזה מורה שהעיקר הוא ההמשכה למטה, שלכן הם צרים מלמעלה והולכים ומתרחבים למטה - גילוי והמשכה בעולם שלמטה מביהמ"ק.

דהנה, המשכת אור המנורה מביהמ"ק לעולם כולו, קשורה עם שבעת קני המנורה, כי כל א' משבעת הנרות הי' ע"ג א' משבעת קני המנורה, ומזה מובן שכל קנה ונר יש לו ענין מיוחד כו' - זה קרוב יותר למזרח וזה יותר למערב, או לצפון ודרום (כב' הדעות באופן הנחת המנורה, ממזרח למערב או מצפון לדרום (מנחות צח, ב)). ומאחר שבכל קנה היו גביעים, מובן, שגם הגביעים קשורים עם הנרות שהאירו מביהמ"ק לעולם כולו, ולכן, כשם שכללות גילוי והמשכת אור המנורה הי' ע"י „חלוני שקופים אטומים", צרים מבפנים ורחבים מבחוץ, כמו כן התבטא ענין זה בצורת הגביעים שהיו צרים

מלמעלה ורחבים מלמטה*.

ועפ"ז מוכן שצורת הגביעים במנורה, צרים מלמעלה ורחבים מלמטה (כציוור הרמב"ם) - אינה בסתירה לדרך גידולם:

כאשר מדברים אודות דרך הגידול של „גביע” - ישנם ב' אופנים בדבר: (א) כאשר הגביע מונח על השולחן סתם, שאז הוא רחב מלמעלה וצר מלמטה; (ב) כאשר הגביע ממלא את תפקידו - היינו, כאשר שותים מן הגביע (פעולת ההשפעה של הגביע), שאז עמידתו באופן הפוך מהאופן שמונח על השולחן - צדו הרחב כלפי מטה, וצדו הצר כלפי מעלה, וביחס לתפקיד של הגביע - כן הוא דרך גידולו.

ועד"ז מוכן בנוגע לעניננו - צורת הגביעים שבמנורה: היות שתפקידה הכללי של המנורה הוא - גילוי והמשכת האור למטה, שלכן גם צורת הגביעים היא באופן שהם צרים מלמעלה ורחבים מלמטה (להורות על ההשפעה למטה דוקא) - מוכן, שצורה זו מתאימה לדרך גידולם של הגביעים כאשר מדובר אודות תפקידם של הגביעים, שעל ידם מקבל האדם את ההשפעה מהמשקה שבתוך הגביע; כאמור לעיל שכאשר שותים מן הגביע עמידתו היא באופן שצדו הרחב כלפי מטה וצדו הצר כלפי מעלה.

כד. ההוראה מזה בנוגע לעבודת האדם:

נשמת כל איש ישראל נמשלה ל„נר” - „נר ה' נשמת אדם”, ותפקידם של בנ"י הוא - להיות „נרות להאיר”, להאיר את העולם כולו ע"י „תורה אור”.

וזוהי ההוראה הנלמדת מזה שחלונות ביהמ"ק היו „שקופים אטומים”, צרים מבפנים ורחבים מבחוץ, וכן הגביעים שבמנורה שהיו צרים מלמעלה ורחבים מלמטה - שכאשר מדובר אודות ההשפעה אל הזולת, וכללות הענין דעשיית דירה לו ית' בתחתונים, צריך הדבר להעשות באופן רחב דוקא (רחבים מלמטה), גם כאשר בנוגע לעצמו מסתפק באופן קצר כו' (צרים מלמעלה).

וגם כאשר צריך לשנות את טבעו ורגילותו כדי שעבודתו תוכל להיות באופן כזה - מה בכך?! הרי „אני נבראתי לשמש את קוני”!

ולכן, כאשר מדובר אודות נטילת ד' מינים - הרי העבודה בזה צריכה להיות באופן שנוטל את ד' המינים דרך גידולם, וממשיכם אל חזהו שכנגד לבו; אבל כאשר מדובר אודות ההשפעה אל הזולת, לעשות לו ית' דירה בתחתונים - הרי העבודה בזה צריכה להיות באופן רחב מלמטה דוקא, כדרך גידולם של הגביעים כאשר שותים מהם, היינו, שנותן ומשפיע לשני באופן רחב יותר מאשר לעצמו.

(* וראה מ"ש הבחיי (תרומה כה, לא): וע"ד השכל כו' הגביע הוא כלי כו' משקה ומורה כנגד עולם הגלגלים שהם מקבלים כחות העליונים ומשפיעים כח בעולם השפל ובא בתורת העולה (להרמ"א) ח"א פ"כ). וראה מ"ש הרקנטי (תרומה שם): וצוה שותן בצורה גביע כי הם מקבלים ושואבים ממקור העליון להשפיע לאשר תחתם.

ג) השאלה הידועה: מהי ההוראה מענין זה בנוגע לעבודת האדם?
וכפי שיתבאר לקמן.

כד. בהמשך להאמור לעיל שבימים אלו צריכים להוסיף בלימוד התורה בענינים הקשורים עם, „בית הבחירה“ – מובן, שכאשר יושבים בהתוועדות עם חסידים צריכים לבאר ענין מסויים בהלכות בית הבחירה:

לכל לראש – צריך להבין: מדוע קורא הרמב"ם להלכות אלו „הלכות בית הבחירה“ (כידוע שגם ה„כותרת“ נכתבה ע"י הרמב"ם), ולא „הלכות בית המקדש“ (או „הלכות מקדש“) – ע"ד „הלכות כלי המקדש“ ו„הלכות ביאת מקדש“ שב„ספר עבודה“!?

ויתירה מזו: לאחרי ה„כותרת“ („הלכות בית הבחירה“) כותב הרמב"ם: „יש בכללן שש מצוות, שלש מצוות עשה, ושלוש מצוות לא תעשה, וזה הוא פרטן: א) לבנות בית המקדש וכו'“, ועד"ז בהתחלת פרק א': „מצוות עשה לעשות בית לה“. . שנאמר ועשו לי מקדש. וא"כ, מדוע קורא הרמב"ם להלכות אלו „הלכות בית הבחירה“ (ולא „הלכות מקדש“)?!

זאת אומרת: בית המקדש נקרא אמנם „בית הבחירה“, ע"ש הכתוב „המקום אשר יבחר ה'“, וכלשון הספרי (המובא ברמב"ם ריש הל' מלכים), „ג' מצוות נצטוו ישראל בעת כניסתן לארץ, למנות להם מלך, ולבנות להם בית הבחירה וכו'“ – אבל אעפ"כ אינו מובן: לשם מה מדייק הרמב"ם – בספרו „יד החזקה“, שענינו „הלכות הלכות“ – לקרוא להלכות אלו „הלכות בית הבחירה“ דוקא, ובפרט שבהמשך דבריו מדגיש בעצמו את הלשון „מקדש“!
וכפי שיתבאר לקמן.

כה. נוסף לזה – צריכים לבאר ענין פרטי בהלכות בית הבחירה עצמם: בהתחלת פרק ג' כותב הרמב"ם: „המנורה מפורשת צורתה בתורה, וארבעה גביעים ושני כפתורים ושני פרחים היו בקנה המנורה, שנאמר ובמנורה ארבעה גביעים משוקדים כפתורי ופרחי“. . ושלוש רגלים היו לה, ושלושה כפתורים אחרים היו בקנה המנורה שמהן יוצאים ששה קנים, שלשה מצד זה, ובכל קנה וקנה מהן שלשה גביעים וכפתור ופרח, והכל משוקדים כמו שקדים בעשייתן“.

והנה, בנוגע למ"ש הרמב"ם „והכל משוקדים“ (הגביעים והכפתורים והפרחים דכל שבעת הקנים), למרות שבפסוק נאמר רק „ובמנורה ארבעה גביעים משוקדים כפתורי ופרחי“ – מבארים מפרשי הרמב"ם (כסף משנה בשם הר"י קורקוס) „שכתב כן רבינו מדאמרינן בפרק הוציאו לו (יומא נב, סע"א ואילך) ה' מקראות אין להם הכרע, ואחד מהם משוקדים, דמספקא לן אי קאי אגביעים או אכפתורי ופרחי“ („גביעים משוקדים“, או „משוקדים כפתורי ופרחי“), ולכך מפרש אתרווייהו, דמספיקא עבדינן כולהו משוקדים, שאף אם יעשו משוקדים ואין צריך להיות משוקדים אין בכך הפסד, אבל אם

יניה מלעשות משוקדים (שלא יהיו משוקדים), אם צריך משוקדים איכא קפידא".

ולכאורה, הדבר דורש ביאור: כיצד אפשר לומר שמצד הספק פוסק הרמב"ם שצריכים לעשות,, הכל משוקדים" - הרי היו כאלו שראו את המנורה בפועל ממש, וא"כ יכלו לראות איזה חלקים היו,,משוקדים"!?!

דהנה, המנורה היתה עומדת בהיכל, ולא בקדש הקדשים (ששם נכנס הכה"ג,, אחת בשנה" בלבד), והיו מדליקים את המנורה בכל יום ויום, ולדעת הרמב"ם (הל' תמידין ומוספין פ"ג הי"ב) ש,,הדלקת הנרות היא הטבתם" - ב"פ בכל יום ויום, וא"כ, מידי יום ביומו הי' הכהן המדליק את המנורה יכול לראות איזה חלקים במנורה הם,,משוקדים"!

ובפרט לדעת הרמב"ם (הל' ביאת מקדש פ"ט ה"ז) ש,,הדלקת הנרות כשרה בזרים" (כאשר,, הטיב הכהן את הנרות והוציאן לחוץ") - היתה אפשרות גם לזרים לראות ולבחון את המנורה מקרוב. והרי דוחק לומר שבמשך כל השנים שביהמ"ק הי' קיים - 830 שנה, לא היתה מציאות שזר ידליק את המנורה!

ואפילו אם תמצי לומר כן - ראו הכהנים את המנורה מידי יום ביומו, וא"כ, מאחר שכמה וכמה תנאים חיו בזמן בית שני [ולדוגמא: בריש מסכת מדות (פ"א מ"ב) - ,,רבי אליעזר בן יעקב אומר פעם אחת מצאו את אחי אמא ישן כו" (בביהמ"ק)], והיו כמה תנאים ששימשו בכהונה בביהמ"ק, ולדוגמא: יוחנן כה"ג ששימש שמונים שנה בכהונה גדולה, רבי חנינא סגן הכהנים, יוסי בן יועזר,,חסיד שבכהונה" (חגיגה כ, א), וכיר"ב - הרי כהנים אלו יכלו לראות את המנורה ולהוכיח במו עיניהם איזה חלקים היו,,משוקדים", ומה מקום לספק בדבר?!

גם צריך להבין: ספרו של הרמב"ם הוא,,הלכות הלכות". ועפ"ז - לשם מה מקדים הרמב"ם ש,,המנורה מפורשת צורתה בתורה" - איזה,,הלכה" כתובה בתיבות אלו?!

[ואין להקשות מזה שהרמב"ם כותב פרטים מסויימים בנוגע למנורה שאינם מפורשים בתורה - ,,שלוש רגלים היו לה. . והכל משוקדים" - כמובן בפשטות שמ"ש,,המנורה מפורשת צורתה בתורה" קאי על כללות מעשה המנורה, ולא על כל הפרטים ממש, שהרי ישנם פרטים שלא נתפרשו].
וכפי שיתבאר לקמן.

כו. בהמשך להמדובר לעיל אדות המנורה - ישנו ענין נוסף הקשור עם צורתה הכללית של המנורה. ובהקדים:

דובר כמ"פ אדות הטעות שעושים כמה וכמה בנוגע לצורת הלוחות - בזה שמציירים את הלוחות בצורת חצי עיגול מלמעלה (שמקור ציור זה לראשונה הוא - ציור שנעשה ע"י גוי ברומא ימ"ש), היפך משמעות הגמרא

(ב"ב יד, א) ש,, הלוחות ארכן ששה כו"ו היו ממלאות את כל חלל הארון, באופן שלא נשאר מקום פנוי (ככל כלי המקדש שהם מקדשים כשהם מלאים דוקא), שעפ"ז - בהכרח לומר שהלוחות היו בצורת ריבוע, ולא בצורת חצי עיגול מלמעלה (שזו נשאר חלל ריק כו").

לאחרונה יצא לאור ספר של רב באה"ק, ששם מוכיח מדברי הגמרא הנ"ל שבהכרח לומר שהלוחות היו מרובעות, ולא בצורת חצי עיגול מלמעלה.

ואעפ"כ, בכו"כ בתי כנסיות שבהם מצויירים הלוחות ע"ג הפרוכת, ובכמה מוסדות חינוך וישיבות המציירים את הלוחות ע"ג הסמל שלהם, מופיע ציור הלוחות באופן של חצי עיגול מלמעלה - היפך דברי הגמרא!

ועד היום הזה ישנם כמה וכמה שלא מתאים להם לשנות זאת, מתוך תירוץ - כיון דדש דש!

ועד"ז ישנה טעות, לכאורה, בנוגע לציור המנורה:

ישנם המציירים את המנורה באופן שששת קני המנורה הם בצורת חצי קשת (בצורת עיגול), והקנה האמצעי עומד ע"ג משטח של מתכת ולא ע"ג רגלים (כפי שמציירים ע"ג שטרות הכסף באה"ק, וכיו"ב - טוב שציור זה לא חדר לישיבות, בדוגמת ציור הלוחות דלעיל).

וכתוצאה מזה - ישנם מנורות של חנוכה העשויות בצורת חצי קשת, ועד שגם החנוכי' של 770, היא בצורת חצי קשת!*

וציור זה אינו נכון - שהרי מפורש ברמב"ם ש,, שלש רגלים היו לה,, היינו, שהמשטח שממנו יוצא הקנה האמצעי, עומד ע"ג ,, שלש רגלים,, ונוסף לזה: בנוגע לצורת ששת קני המנורה - הנה בפיהמ"ש להרמב"ם שבהוצאת ,,קאפח,, במסכת מנחות (ספ"ג), ישנו ציור של המנורה שצויר בכתב ידו של הרמב"ם, ושם מצויירים קני המנורה בצורת אות וא"ו, בקו ישר (בדוגמת ציור האות שי"ן), ולא בצורת חצי קשת**.

(1) ואף שאסור לעשות, ממורה תבנית מנורה (שבמקדש) "ע"ז מג, סע"א. רמב"ם הל' ביהב"ח פ"ו ה"י. שו"ע יו"ד סו"ס קמא) - אין מוכרח מטעם זה לשנות צורת המנורה שיהיו קני' כחצי קשת ולא כקוים ישרים -

כי בלאה"כ משנים (ע"פ הוראת חז"ל ושו"ע שם) ע"י השינוי במספר הקנים, וא"כ למה לשנות גם בגוף צורת המנורה שקני' היו כקוים ישרים (ולמעיר מלשון חז"ל הנ"ל ,, אבל הוא עושה של ה' ושל ח"י,, דמשמע קצת שהוא לא רק היתר). ובפרט ע"פ מש"כ לקמן בפנים שציור המנורה עם קני' כחצי קשת הוא העתקה משער טיטוס.

(2) בספר מעשה חושב - לבעהמ"ס משנת חסידים - (פ"ז ס"ז) איתא שקני המנורה היו נמשכין בעגול ועולין כנגד גבהה של מנורה.

אבל: כותב (בפירושו שם) יסודותיו - ומקדים שדעת רש"י (תרומה כה, לז) מפורשת להיפך, שקני המנורה יוצאים באלכסון, אבל מדלא הזכיר הרמב"ם זה (שהיו באלכסון) בחיבורו (וכן לא מוזכר בברייתא דמלאכת הומשכן ובש"ס) - לכן, כתב בעל חכמת המשכן (מקובל וכו') שנראה"ה שהיו ,,כמעט כעיגול,, והכי מסתברא" (שע"ז ,,דומין לגלגלי הרקיע"'),

ולכן - לאחר שנמצא כתי"ק פיה"מ להרמב"ם ובו ציורו באלכסון (כנ"ל בפנים), ובפ"י בנו (של הרמב"ם) עה"ת כתב שהרמב"ם צייר ,,ביושר כו' לא בעיגול כמו שצייר אותה וזלתו" - הרי בטל היסוד כו',

וגם טעות זו (בנוגע לצורת המנורה) מבוססת על ציור שנעשה ע"י גוי ימ"ש בהמשך למאורע הקשור עם ג' השבועות:

חורבן בית שני התחיל ע"י אספסיינוס ונסתיים ע"י טיטוס, ולאחרי שטיטוס החריב את בית שני, צוה לאנשיו לקחת עמהם לרומי את כלי המקדש, וביניהם את המנורה, וכלים אלו הוצגו לראווה במסע הנצחון של טיטוס ברומי. והיות שטיטוס רצה להנציח את המאורע, נצטוו לבנות שער מיוחד הנקרא „שער טיטוס“, ושם ציירו איך ששבויים יהודים מובלים לרומא ביחד עם כלי המקדש, המנורה וכו' [וחרתו בכ"מ את התיבות „יהודא קאפטא“, שפירושו – שיהודים הם שבויים]. ומציור זה נלקח הציור הנפרץ של המנורה בעלת הקנים בצורת חצי קשת – היפך דברי הרמב"ם!

ויתירה מזו: ידוע ומפורסם שהיו זמנים שהכריחו יהודים לבוא ולראות את „שער טיטוס“, המבטא את נצחונה של רומא על ירושלים. וא"כ, לא זו בלבד שמציירים את המנורה כפי שצייר אותה גוי, ולא כפי שצייר אותה (להבדיל) הרמב"ם, אלא משתמשים בציור המבטא את נצחונה של רומא על ירושלים, רחמנא ליצלן!

כזו. ויה"ר שע"י הדיבור אדות המנורה – נזכה בקרוב ממש לראות את המנורה בביהמ"ק השלישי, ונזכה לראות איך שאהרן הכהן מדליק את נרות המנורה בביהמ"ק השלישי.

וכדי לזרז ולמהר קיום יעוד זה – צריכים להוסיף במעשינו ועבודתינו בכל עניני התורה ומצוותי, החל מה„מבצעים הכלליים“ שהוזכרו לעיל, ובמיוחד – מבצע הדלקת נרות שבת קודש, בהתאם לדרו"ל (יל"ש ר"פ בהעלותך), „אם שמרתם נרות של שבת אני מראה לכם נרות של ציון“ – בגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו, ומשה ואהרן עמהם, במהרה בימינו ממש.

* * *

כח. הביאור בפרש"י:

כאשר לומדים את הפסוק „וכל אשר יגע על פני השדה בחלל חרב או במת גו" (בפ' חוקת) – אין צורך לבאר בפשוטו של מקרא לשם מה נכתבו ב' הפרטים ד', חלל חרב ו„מת“, כי מצינו בכ"מ שדרך הכתובים לכתוב הן את הכלל והן את הפרטים: „מת" הוא הכלל, ה„חלל חרב" הוא הפרט.

לכן נלפענ"ד ברור שבאם היו רואים ציור הרמב"ם, היו אומרים שאין מחלוקת ביניהם, ולכ"ע היו „ביושר“.

– להעיר ממש"כ אדה"ז בשו"ע שלו (או"ח סתמ"ח סו"ס י"ב (בהלכות מכירת המץ)) הרבה מספרי הראשונים כו' ולזאת ודאי אין לסמוך כו'.

בכלל לא זכיתי לפענ"ד להבין כלל וכלל הראי' דמדסתיים ככהנ"ל נראה שהי' „כמעט בעיגול“ – שהרי תיבת „קנה“ מובאה בכר"כ מקומות בתושב"כ, ובכ"מ מוכרח שהוא קו ישר, ואין אף פעם א' שמוכרח שזהו באופן אחר.

ודעת הראב"ע (תצוה כז, כא) – צ"ע מקורו. שוב ראיתי שי"א שכן הוא הפירוש בספרי וטא ר"פ בהעלותך. ואפשר שזהו המקור דדכרי ראב"ע.

שוב ראיתי שהעיר ע"ז בתורה שלימה כרך כ"ב כסופו (ס"ע לא ואילך), וש"נ.

וכדי לתרץ קושיא זו – מדגיש רש"י שדרשה זו נאמרה ע"י „רבי מאיר“:
 רבי מאיר „דאין דינא דגרמי“ (ב"ק ק, א). והנה, החילוק שבין „גרמא“
 ל„גרמי“ הוא – שכאשר כל ההיזק בא מיד בשעת מעשה הגורם אותו הרי זה
 „גרמי“, וכאשר ההיזק אינו בא אלא לאחר זמן הרי זה „גרמא בנזקין“ (ראה
 אנציקלופדי' תלמודית בערכו).

זאת אומרת: כאשר ההיזק בא מיד בשעת המעשה עצמו שגרם את ההיזק,
 ללא כל הפסק בינתיים – הנה אע"פ שישנם כאן ג' פרטים: האדם שעשה את
 הפעולה, הפעולה הגורמת את ההיזק, וההיזק עצמו, אעפ"כ, מתייחס ההיזק
 לאדם עצמו, כאילו עשאו בידים, מאחר שאין כל הפסק בין הפעולה להיזק
 שנגרם על ידה.

ועד"ז מוכן בנוגע לענינו: מאחר שהנגיעה היא „בחבורי המת“, היינו,
 שנוגע בדבר באותה שעה שהוא מחובר למת (ולא לאחר זמן), לכן נחשב
 הדבר כאילו נוגע במת עצמו, ע"ד הענין ד„גרמי“, שכאשר אין הפסק בין
 המעשה לתוצאה, מתייחסת התוצאה למעשה עצמו.

מב. הביאור בנוגע לדברי הרמב"ם אודות מעשה המנורה:

ובהקדים – השאלה הכללית כיצד יתכן מחלוקת או ספק בענין הקשור עם
 מציאות, ולדוגמא: הספק איזה חלקים במנורה היו „משוקדים“ – הרי יכלו
 לראות וראו את המנורה עצמה!?

ועד"ז מצינו בגמרא (פסחים סו, א) בנוגע לערב פסח שחל בשבת
 שנתעלמה הלכה מבני בתירא אם פסח דוחה את השבת: „פעם אחת חל
 ארבעה עשר להיות בשבת, שכחו ולא ידעו אם פסח דוחה את השבת אם לאו
 וכו'“, עד שבא הלל ולמד זאת בגז"ש כו'. ולכאורה אינו מובן: כיצד יתכן שכל
 ישראל שכחו איך נהגו בפעם האחרונה שערב פסח חל בשבת – הרי מאחר
 שקביעות זו באה מזמן לזמן, מידי כמה שנים, ומדובר אודות קרבן פסח, הקרב
 בפרהסיא, ע"י כל בני, ונאכל לנשיהם ובניהם ועבדיהם – כיצד יתכן שכל
 בניי שכחו אם בפעם האחרונה שערב פסח חל בשבת הקריבו קרבן פסח אם
 לאו?!

והנה, בנוגע למאורע שנתעלמה הלכה מבני בתירא – אפשר לבאר ששכחו
 האם היתה הכרעה כיצד צריכים להתנהג בענין זה, עי"ז שעמדו למנין כו',
 ואם כן – מה היתה ההכרעה בדבר:

ככל הענינים שנחלקו בהם חכמי ישראל, הנה קודם שעמדו למנין
 והכריעו את ההלכה בדבר, היו נוהגים בפועל כב' הדעות: באתרי' דרב נהגו
 כרב ובאתרי' דשמואל נהגו כשמואל, וכיו"ב. ולדוגמא: הוזכר לעיל שיוסי בן
 יועזר ויוסי בן יוחנן נחלקו אם לסמוך או שלא לסמוך (ביו"ט). ובנוגע לפועל
 – היו כאלו שנהגו ע"פ הדעה האומרת לסמוך, והיו כאלה שנהגו ע"פ הדעה
 האומרת שלא לסמוך.

ולאח"ז - היו ענינים מסויימים שבהם עמדו למנין, נקבעה ההלכה ע"פ דעת הרוב - ,,אחרי רבים להטות". וכפי שאמר עקביא בן מהללאל לבנו ,,חזור בכ' בד' דברים שהייתי אומר . . אני שמעתי מפי המרובים והם שמעו מפי המרובים . . אבל אתה שמעת מפי היחיד ומפי המרובין, מוטב להניח דברי היחיד ולאחוז בדברי המרובים" (עדיות ספ"ה).

[ואפילו לאחרי שעמדו למנין - יכול הדבר להשתנות ע"י ב"ד שגדול ממנו בחכמה ובמנין].

ועד"ז מובן בנוגע להקרבת הפסח בערב פסח שחל בשבת:

המחלוקת אם פסח דוחה את השבת היתה מאז ומקדם. ובנוגע לפועל - היו כאלו שנהגו ע"פ הדעה שפסח דוחה את השבת (והקריבו קרבן פסח בשבת), והיו כאלו שנהגו ע"פ הדעה שפסח אינו דוחה את השבת (ולא הקריבו קרבן פסח בשבת). ומ"ש נתעלמה הלכה מבני בתירא - הכוונה בזה, ששכחו אם עמדו למנין להכריע במחלוקת זו, ואם כן - מה היתה ההכרעה בדבר.

מג. עד"ז * ידועה השקו"ט בנוגע למחלוקת של רש"י ור"ת בנוגע לתפילין - דלכאורה אינו מובן: כיצד יכולה להיות מחלוקת בדבר זה - הרי יכלו לפתוח את התפילין של סבו של רש"י, ולראות באיזה סדר מונחות הפרשיות בתפילין אלו (שהרי אין זה ענין הדורש ברור אצל הסופר שכתב את הפרשיות - באיזה סדר כתבן, אלא רואים בפועל את סדר הנחת הפרשיות בכתיבם)!

והנה, ידוע הביאור שאין זו מחלוקת שנתחדשה בזמנם של רש"י ור"ת, אלא גם בדורות שלפנ"ז היו כאלו שהניחו תפילין כשיטת רש"י והיו כאלו שהניחו תפילין כשיטת ר"ת (ולכן לא היתה כל תועלת בבירור אופן הנחת התפילין אצל סבו של רש"י, וכיו"ב, כי גם בדורו היו ב' שיטות).

[ועפ"ז מובן שמה שגילו לאחרונה במערות סמוך לירדן תפילין מדורות קודמים ביותר העשויים כשיטת ר"ת - אין כל קושיא מזה בנוגע לשיטת רש"י, כי גם בדורות הקודמים היו ב' שיטות (דרש"י ור"ת) בנוגע לפרשיות התפילין, והיו כאלה שהניחו כך וכך].

ובכלל - אין להוכיח מתפילין שנתגלו במערות הנ"ל, כי אין לדעת מהי הסיבה להטמנת התפילין במקום הנ"ל: אם הסיבה היא בגלל שתפילין אלו היו שלא כהלכה, ומשום זה גנזו אותם, או שתפילין אלו היו כשרות, אלא שהטמינו אותם מפני הפחד מהרומיים כו'.

ועד"ז בנוגע למה שמצאו במערות הנ"ל חלקי מגילות מתנ"ך, וישנם כמה שינויים בין מגילות אלו למסורה שלנו בנוגע לחסר ויתיר כו' - אין להוכיח מזה כלל, כי אדרבה: יתכן שמגילות אלו נגנזו מפני שלא נכתבו כהלכה, ככל דבר קדושה שנפסל, שאין שורפים אותו אלא גונזים אותו].

(*) בכל הבא לקמן - ראה ,,שאלות ותשובות מן השמים" סימן ג', ועיין בהערות הרב מרגליות שם.

אבל עדיין אינו מובן: באיזה תקופה וכיצד נעשו ב' שיטות אלו בנוגע לתפילין - ובסגנון אחר: איזה תפילין הניח משה רבינו עצמו?! - ומאחר שזהו דבר שבמציאות, הי' צריך להיות בירור בדבר זה מאב לבנו כו', עד לדורו של משה רבינו!

מד. והביאור בזה - בהקדם סיפור המובא בסדר הדורות (ולכן לא שייך כאן הענין ד,,הזהרו בדבריכם כו'"), מאחר שזהו סיפור המדפס כבר בסדה"ד):

מסופר בסדר הדורות אדות מחלוקת שהיתה בנוגע לקשר של תפילין, והביאו את משה רבינו ושאלו אותו, וכאשר משה רבינו אמר באופן מסויים, התווכח עמו ר"ת וטען שהדין הוא באופן אחר, ובסופו של דבר הודה משה רבינו לדבריו.

ומאחר שרוצים לקשר כל ענין עם סיפור שאירע אצל רבותינו נשיאינו - ישנו סיפור דומה שאירע אצל הצמח צדק:

פעם הי' וויכוח בין ה,,חזורים" בביאור ענין מסויים במאמר של הצ"צ. ר' הלל מפאריטש אמר באופן כך, ושאר ה,,חזורים" אמרו באופן אחר. כאשר נכנסו ה,,חזורים" לחזור את המאמר בפני הצ"צ, שאלו אותו מהו הביאור בענין זה, והשיב הצ"צ שהביאור בזה הוא כפי שאמרו שאר ה,,חזורים", ולא כפי שאמר ר' הלל. נענה ר' הלל ואמר ,,ווען א רבי זאגט א מאמר חסידות (כ"ק אדמו"ר שליט"א הפסיק לרגע, והמשיך) איז דאס כנתינתה מסיני", אבל לאחרי אמירת המאמר, כאשר מדובר אדות ביאור במאמר זה, כאשר כאו"א צריך ללמוד את המאמר בשכלו הוא, יכול וצריך הוא (ר' הלל) ללמד את הפשט באופן המתקבל בשכלו, למרות שהצ"צ לומד את הפשט בדבר באופן אחר!

ועד"ז בנוגע לעניננו: כאשר משה רבינו מסר לבנ"י את הדברים ששמע מפי הקב"ה, הי' הדבר בגדר של תורה מסיני, ועד לענין של נבואה (כידוע דברי הרגצ'ובי בזה). אבל לאח"ז, כאשר היו צריכים ללמוד ענין מסויים - צריך כאו"א ללמוד באופן המובן בשכלו, ואז - יכול משה רבינו לבאר ענין מסויים באופן כך, ויהושע בן נון - באופן אחר, כפי המובן בשכלו הוא, וכמובן - בהתאם לכללי לימוד התורה (שנאמרו ע"י משה רבינו) - י"ג או ל"ב מדות שהתורה נדרשת בהם, וכיר"ב (ראה גם שיחת אחש"פ תשל"ז סמ"ז).

זאת אומרת: ישנם ענינים בתורה שנאמרו באופן כללי, ובאופן כזה שיכולים ללמוד זאת בתושבע"פ (שהתורה בפירושה ניתנה) כב' אופנים, ושניהם אמת (מאחר שב' אופנים אלו הם בהתאם לכללי לימוד התורה). ועד"ז בנוגע לתפילין - שב' השיטות שבדבר (שיטת רש"י ושיטת ר"ת) הם ב' אופנים בלימוד מצות תפילין בתורה, וב' אופנים אלו היו מאז ומקדם, גם בזמנו של משה רבינו.

ולכן מניחים ב' זוגות תפילין, הן כשיטת רש"י והן כשיטת ר"ת, מאחר ששניהם אמת. וכמובא בתקו"ז שבדורות האחרונים (קדם ביאת משיח צדקנו)

צריכים להניח הן תפילין דרש"י והן תפילין דר"ת. וכמבואר פרטי הדבר בס' אות חיים ושלום (ממונקטש), כמדובר כמ"פ.

מח. ע"פ האמור לעיל (שישנם ענינים בתורה שנאמרו באופן כללי, וישנה אפשרות ללמוד זאת בב' אופנים כו') – יובן גם בנוגע לכללות ענין המנורה:

מ"ש בגמרא שתיבת „משוקדים“ אין לה הכרע – אין הכוונה שישנו ספק כיצד נעשתה המנורה בפועל ממש (כאמור לעיל שבמשך כל השנים שהי' ביהמ"ק קיים ראו בפועל את המנורה מידי יום ביומו), אלא גם כאשר ראו שהמנורה עשויה באופן ש„הכל משוקדים“ עדיין לא ידעו האם זהו בגדר של חיוב בציווי עשיית המנורה מצד עצמה [כי תיבת „משוקדים“ שנאמרה בציווי דעשיית המנורה, אין לה הכרע אם הציווי הוא „גביעים משוקדים“ או שהציווי הוא „משוקדים כפתורי ופרחי“], ובפרט שציווי זה נאמר אדות הקנה האמצעי בלבד], או שזהו בגדר של הידור מצוה, ליופי המנורה בלבד.

דהנה, ישנם פרטים שהם מעכבים גם בדיעבד, ישנם פרטים שאינם מעכבים בדיעבד, אלא לכתחילה צריכים להשתדל שיהיו גם פרטים אלו, וישנם פרטים שחיובם אינו שייך לחיוב דמצוה פרטית זו, אלא זהו ענין של הידור השייך גם בשאר מצוות.

ועד"ז מובן בנוגע לעשיית המנורה באופן ד„הכל משוקדים“:

הציווי ד„משוקדים“ כגדר של חיוב וציווי פרטי בנוגע למעשה המנורה – אין לו הכרע על מה קאי, ואעפ"כ פוסק הרמב"ם ש„הכל משוקדים“ – או משום שמצא ברייתא מפורשת באופן כזה, או מצד הסברא שגם אם נאמר שמצד גדר הציווי ד„משוקדים“ אין צריך לעשות „הכל משוקדים“, הרי ישנו גדר וחיוב כללי ש„כל דבר שהוא לשם האיל הטוב שיהי' מן הנאה והטוב כו“ „כפס"ד הרמב"ם (סוף הל' איסורי המזבח), ועד"ז בנוגע למנורה: מאחר שהי' ריבוי זהב, והאומנים יכלו לעשות קישוטים יפים „כמו שקדים“ – לכן מסתבר לומר שצריכים לעשות את המנורה באופן ד„הכל משוקדים“, מצד החיוב ד„מן הנאה והטוב כו“.

והנה, במבי"ט מבואר שהמקור לדברי הרמב"ם „הכל משוקדים“ הוא – דמאי שנא מהקנה הרביעי שמפורש בו הציווי ד„משוקדים“. אבל – במחילת כבוד תורתו – דבריו אינם מובנים: שינוי זה, שהציווי ד„משוקדים“ נתפרש בקנה הרביעי דוקא ולא בשאר הקנים, הוא שינוי גדול ביותר, וכיצד אפשר לומר „מאי שנא“!?

ולכן, צריך לבאר באופן האמור לעיל – שגם אם נאמר שהציווי ד„משוקדים“ לא קאי על כל הפרטים, צריכים לעשותה באופן ד„הכל משוקדים“ מצד גדר ההידור ביופי המנורה.

מו. הביאור בדברי הרמב"ם, „המנורה מפורשת צורתה בתורה“*:

ידוע שהגדר ד, „זקן ממרא“ שייך רק כאשר מדובר אודות דבר שנתפרש בתושב"ע פ, שאין הצדוקים מודים בו, אבל כאשר מדובר אודות דבר המפורש בתושב"כ, שאפילו הצדוקים מודים בה – הנה מי שאומר היפך הדברים, אינו בגדר „זקן ממרא“, אלא סתם זקן שאומר היפך דברי התורה.

ולכן כותב הרמב"ם ש, „המנורה מפורשת צורתה בתורה“ – שאז לא שייך בזה הגדר (היינו: לא העונש וכיו"ב, אלא הגדר) ד, „זקן ממרא“ (משא"כ בנוגע לשאר הכלים, שצורתם אינה מפורשת בתורה).

מו. הביאור מדוע קורא הרמב"ם לכללות הלכות אלו בשם „הלכות בית הבחירה“, ולא הלכות מקדש:

כריש פ"ב כותב הרמב"ם: „המזבח מקומו מכוון ביותר . . . הוא המקום שבנה בו אב הם המזבח ועקד עליו יצחק, והוא המקום שבנה בו נח כשיצא מן התיבה והוא המזבח שהקריב עליו קין והבל, ובו הקריב אדם הראשון קרבן כשנברא, ומשם נברא“.

והנה, מאחר ש, „המזבח מקומו מכוון ביותר, ואין משנין אותו ממקומו לעולם“, מובן, שבית המקדש מוכרח להיות במקום זה דוקא (כי המזבח צריך להיות בתוך ביהמ"ק דוקא) ועפ"ז – צריך להבין: כיצד אומרים שבית המקדש הוא „המקום אשר יבחר ה'“, „הרי ביהמ"ק הי' מוכרח להיות במקום זה דוקא – במקום שממנו נברא אדה"ר, ובו הקריב קרבן וכו'!?

והביאור בזה – בפשטות:

ישנו מקום מסויים שבו היתה בחירת העצמות – „המקום אשר יבחר ה'“. ולאחרי שנבחר מקום זה – נברא משם אדה"ר, ובו הקריב קרבן, ובו נעקד יצחק וכו'. זאת אומרת, שהסיבה לגודל חשיבות מקום זה (שבו הקריב אדה"ר וכו', ובו נעקד יצחק) היא – להיותו „המקום אשר יבחר ה'“.

ועפ"ז מובן מדוע מדגיש הרמב"ם בכותרת דהלכות אלו את השם „בית הבחירה“ דוקא:

לכל לראש מדגיש הרמב"ם שביהמ"ק נקרא „בית הבחירה“, כי שם זה מבאר את החשיבות והמעלה דביהמ"ק – להיותו „המקום אשר יבחר ה'“, „בית הבחירה“.

ולאח"ז, כאשר מדובר אודות פרטי ההלכות הקשורות עם ביהמ"ק – כותב הרמב"ם שהמצוה היא „לבנות בית המקדש“, „שנאמר ועשו לי מקדש“, ועד"ז „הלכות כלי המקדש“, ו„הלכות ביאת מקדש“, כי השם „מקדש“ קשור ונוגע לענין של הלכה בפועל, היינו, שמפני היותו „מקדש“, הרי הכניסה אליו

* להעיר מחידוש גדול שמחדש הרמב"ם בנדוד: „המנורה מפורשת צורתה בתורה“, ובכ"ז (ממשיך בהלכה ד'), „במה דברים אמורים בשעשאוה זהב, אבל שאר מיני מתכות אין עושין בה גביעים כפתורים ופרחים . . . אין מקפדין על משקלה כו'!“

ד) נתבאר לעיל (סכ"ה) שמעלתו המיוחדת של אבא שאול היא - ענין הזכרון, ולכן דוקא אבא שאול הזכיר לרבי אליעזר בן יעקב אודות לשכת השמנים ולשכת העץ. ולכאורה: עפ"ז הי' אבא שאול צריך להדגיש את המעלה ד, בור סוד שאינו מאבד טפה", כי מעלה זו קשורה עם ענין הזכרון, ומדוע מדגיש אבא שאול את מעלתו של רבי אלעזר בן ערך (,כמעין המתגבר") דוקא?!

וכפי שיתבאר לקמן.

כז. בנוגע ללימוד ענין בהלכות בית הבחירה להרמב"ם - הנה לכל לראש צריכים להמשיך בביאור הענינים שדובר אודותם בהתוועדות שלפנ"ז:

דובר בהתוועדות שלפנ"ז (שיחת ש"פ מטו"מ סמ"ז) אודות קריאת הכותרת דהלכות אלו - ,הלכות בית הבחירה" דוקא, שכוונת הרמב"ם להדגיש את בחירת הקב"ה במקום זה, כמ"ש ,המקום אשר יבחר ה'".

והנה, ידועה השקו"ט בנוגע לדברי הרמב"ם ש, המזבח מקומו מכון ביותר כו' הוא המקום שבנה בו אברהם המזבח ועקד עליו יצחק", וכו הקריבו נח, קין והבל ואדם הראשון כו' - שזה גופא הי' כתוצאה מבחירת הקב"ה במקום זה (כנ"ל).

אבל - לאחרי אריכות השקו"ט והפלפול וכו' - לא שמים לב לענין פשוט ביותר: בפרשת העקידה (שאומר כאו"א מישראל בהתחלת התפלה דכל יום ויום) נאמר ,ויקרא אברהם שם המקום ההוא ה' יראה גו'", והפירוש בזה בפשטות הכתובים (פשוטו של מקרא) הוא: ,ה' יבחר ויראה לו את המקום הזה להשרות בו שכינתו ולהקריב כאן קרבנות" (פרש"י עה"פ). זאת אומרת, שבזמנו של אברהם אבינו נבחר כבר מקום זה!

ועפ"ז צריך להבין: בהלכה ג' כותב הרמב"ם ,כיון שנבנה המקדש בירושלים נאסרו כל המקומות כולן לבנות בהן בית לה' ולהקריב בהן קרבן". ולכאורה: מאחר שבחירת הקב"ה במקום זה היתה כבר בזמנו של אברהם אבינו, א"כ, מדוע האיסור לבנות בית ולהקריב בשאר המקומות חל רק לאחרי שנבנה המקדש, ולא תיכף ומיד כאשר נבחר מקום זה ע"י הקב"ה?!

גם צריך להבין: (א) מדוע משנה הרמב"ם מלשון המכילתא (ר"פ בא) ,משנבחרה ירושלים . משנבחר בית עולמים כו'", וכותב ,משנבנה המקדש בירושלים כו'", (ב) מהו דיוק הלשון ,נאסרו כל המקומות כולן לבנות בהן בית לה' ולהקריב בהן קרבן", שמזה משמע שהאיסור הוא רק בנוגע לבנין בית לה', ולא בנוגע להקרבת קרבן בבמה (כפי שמדייקים כמה ממפרשי הרמב"ם)? וכפי שיתבאר לקמן.

כח. בהמשך להמדובר לעיל (שיחה הנ"ל סכ"ו) אודות צורת המנורה, שהמקור לציור קני המנורה בצורת חצי קשת נלקח מ,שער טיטוס" - מצינו שיטה זו בספרים של גדולי ישראל:

בלתי מוגה

האבן עזרא (תצוה כז, כא) כותב: „ונכון הוא להיות טעם יערוך בעבור היות הנרות כחצי עיגול“.

ועד"ז מצינו בספר „מעשה חושב“ – ספר שנתחבר ע"י בעל מחבר ספר „משנת חסידים“, ומובן, שאין צורך להאריך בגדלותו כו', אלא די להזכיר מה שכותב אודותיו הצ"צ בשם אדמו"ר הזקן, שדברי ה„משנת חסידים“ הם דברי האריז"ל!

בספר „מעשה חושב“ (פ"ז ס"ז) איתא שהקנים נמשכין בעיגול ועולין כנגד גבהה של מנורה. ומבואר בפירושו שם, שאע"פ שמדברי רש"י בחומש נראה שהקנים לא היו בעיגול אלא בקו ישר (באלכסון), שהרי רש"י (תרומה כה, לב) כותב בפירוש שהקנים יוצאים מצידי המנורה „לכאן ולכאן באלכסון נמשכים ועולין עד כנגד גובהה של מנורה“ – אעפ"כ, היות שהרמב"ם בחיבורו לא הזכיר תיבת „אלכסון“, וכן הוא בברייתא דמלאכת המשכן וכן בש"ס (שלא הזכיר תיבת „אלכסון“), לכן כתב בעל חכמת המשכן (שגם הוא הי' מקובל וכו') „נראה מזה היו עשויין הקנים כמעט בעיגול, והכי מסתברא, דבהכי הם דומין לגלגלי הרקיע הנושאים שבעה כוכבי לכת שכנגדם הם השבעה נרות כו'“.

[זאת אומרת: מאחר ששבעה הנרות הם כנגד שבעה כוכבי לכת, מסתבר לומר שהיו בצורת עיגול דוקא, ולא בקו ישר, כי אז דומים הם לגלגלי הרקיע. ואע"פ שאין זה עיגול שלם אלא חלק מעיגול בלבד, הרי גם חלק מעיגול הוא בצורת עיגול. ובפרט ע"פ המבואר בספרי קבלה וחסידות אדות החילוק הכללי שבין ב' הענינים דעיגולים ויושר].

והנה, בספר „מעשה חושב“ מדגיש בעצמו שהיסוד לדבריו (שצורת הקנים היתה בעיגול) הוא – היות שהרמב"ם לא הזכיר בחיבורו שקני המנורה נמשכים ועולים מגוף המנורה באלכסון.

ולכן, היות שכבר נמצא כתי"ק פיהמ"ש להרמב"ם, ושם (מנחות ספ"ג) מצייר הרמב"ם את קני המנורה באלכסון, וכנו של הרמב"ם בפירושו על התורה מעיד שהרמב"ם צייר את קני המנורה „ביושר כו' לא בעיגול כמו שצייר אותה זולתו“ – הרי מובן שכאשר בטל היסוד בטל כל הבנין!

זאת אומרת: אם לא הי' מפרש בעצמו את היסוד לדבריו, הרי אי אפשר לדעת מהו היסוד שלו; אבל מאחר שהוא בעצמו מפרש שכל היסוד לדבריו הוא מזה שהרמב"ם לא הזכיר זאת בחיבורו – הרי כשבטל היסוד בטל כל הבנין.

ועד"ד שמצינו בנוגע לגזירה שגזירים חכמים – שכאשר לא נתפרש טעם הגזירה, קיימת גזירה זו בכל מעמד ומצב; אבל כאשר חכמים מפרשים בעצמם את טעם הגזירה, הרי הם עצמם מדגישים שגזירה זו שייכת רק כאשר שייך הטעם, אבל כאשר מתבטל הטעם, מתבטלת גם הגזירה.

ומובן שאם בעל "חכמת המשכן" ובעל ה"מעשה חושב" היו רואים את ציור הרמב"ם שצייר את קני המנורה באלכסון – היו גם הם אומרים שקני המנורה היו באלכסון (ביושר), ולא בעיגול.

בלתי מוגה

וכידוע מ"ש אדה"ז בשו"ע בהלכות מכירת חמץ (או"ח סתמ"ח סו"ס י"ב) „אשר הרבה מספרים הראשונים ז"ל לא יצאו לאור הדפוס עדיין בימי האחרונים ז"ל, הט"ז ומ"א והנמשכים אחריהם. . ולזאת ודאי אין לסמוך להקל למעשה על הקולות שנמצאו בדברי האחרונים ז"ל" - דברים אלו כותב אדמו"ר הזקן בנוגע לט"ז ומג"א שעליהם מיוסד ה„שולחן ערוך" שלו!

[ומובן, שטעם הדבר (ש„אין לסמוך כו") אינו משום שמדובר אודות קולא שבדברי האחרונים, אלא הוא הדין כאשר מדובר אודות חומרא שבדברי האחרונים משום שלא ראו את ספרי הראשונים ששם מקילים בענין זה.

ואין לומר שכאשר האחרונים מחמירים משום שלא ראו את ספרי הראשונים המקילים, אזי צריכים להחמיר כדברי האחרונים - שהרי מצינו בגמרא (סוכה לב, ב) פלוגתא בין רב יהודה לרב כהנא בנוגע ל„הדס", אם צריך להיות „תלתא תלתא טרפי בקינא" או שמספיק „אפילו תרי וחד", ומסופר שם ש„רב אחא ברי' דרבא מהדר אתרי וחד, הואיל ונפק מפומי' דרב כהנא", וא"כ רואים מכאן שישנו הידור מיוחד לעשות כדברי רבו, גם כאשר הנהגה זו היא לקולא, ויש אפשרות להחמיר].

וטעם הדבר שישנם ענינים מסויימים שלא נתגלו בדורות שלפנינו (כבנדו"ד שכתיו"ק דפיהמ"ש להרמב"ם נתגלה דוקא בדורנו ולא בדורם של ה„חכמת המשכן" ו„מעשה חושב") - הרי זה לפי שכן הוא רצונו של הקב"ה שכל דבר יתגלה בזמן מסויים.

כט. נוסף על האמור לעיל - צריך להבין:

כיצד אפשר לומר שמסתימת לשון הרמב"ם (שלא פירש שהקנים היו באלכסון) נראה שהיו „כמעט בעיגול" - לכאורה, אדרבה: היות שהרמב"ם סתם ולא פירש כלום, מסתבר לומר שהקנים היו ביושר, כי בכל מקום שמצינו תיבת „קנה", פירושה - קו ישר (ולא עיגול).

דהנה, תיבת „קנה" מובאה בתושב"כ בכו"כ מקומות, ולדוגמא: „שבע שבלים עולות בקנה אחד", „קנה וסוף קמלו", וכיו"ב. שפירושו - צמח הגדל על שפת היאור (וע"ד „רך כקנה"), והרי רואים במוחש שה„קנה" גדל בצורת קו ישר, ולא בעיגול.

ויתירה מזו: מצינו לשון „קנה" בנוגע ל„קנה המדה" המובא ביחזקאל (מ, ג ואילך) בנוגע למדידת ביהמ"ק. והרי „קנה מדה" מוכרח להיות בקו ישר, ללא עקמימות כלל, כי אם תהי' בו עקמימות כל שהיא אי אפשר למדוד בו מדידה מדוייקת.

ועפ"ז - מסתימת לשון הרמב"ם (וכן בברייתא דמלאכת המשכן ובש"ס) מסתבר לומר שתיבת „קנים" שנאמרה בנוגע למנורה, פירושה - כבכל מקום שנאמרה תיבת „קנה", היינו, בקו ישר דוקא. ואדרבה: אם קני המנורה היו בעיגול - היו מדגישים זאת בפירוש, מאחר שזהו חידוש ביחס לשאר המקומות שבהם הובאה תיבת „קנה".

ל. והנה, כל האמור לעיל - הרי זה רק בנוגע לספר, מעשה חושב", שמפרש שהיסוד לדבריו הוא - סתימת לשון הרמב"ם; משא"כ בנוגע לראב"ע שכותב בפשטות שהיו צריכים לערוך את הנרות, בעבור היות הנרות כחצי עיגול" (ללא ציון מקור ויסוד לדבריו).

ובנוגע למקור דבריו - מובא ב"תורה שלימה" (כרך כ"ב בסופו) (ס"ע לא ואילך)) שי"א שכן הוא הפירוש בדברי הספרי זוטא ר"פ בהעלותך, היינו שלדבריהם - דעת הספרי זוטא שקני המנורה היו בעיגול. ואפשר לומר שזהו המקור דדברי הראב"ע.

אבל ה"מעשה חושב" לא הביא את דברי הראב"ע בתור מקור לדבריו (ובודאי שלא הביא את הספרי זוטא), וכותב בפירוש שהמקור לדבריו הוא - סתימת לשון הרמב"ם בלבד.

לא. ע"פ האמור לעיל נמצא שבנוגע לצורת המנורה יש פלוגתא בין גדולי ישראל: לדעת הראב"ע היו קני המנורה בעיגול, ולדעת רש"י והרמב"ם היו קני המנורה באלכסון (ובקו ישר).

ועפ"ז - יש נפק"מ להלכה בפועל בין ב' שיטות אלו, בנוגע לעשיית מנורה במספר קנים השה למנורה דביהמ"ק: לדעת הראב"ע שקני המנורה היו בעיגול - מותר לעשות מנורה בעלת קנים בקו ישר, מאחר שאין זה כצורת המנורה דביהמ"ק. ולדעת רש"י והרמב"ם שקני המנורה היו בקו ישר - אסור לעשות מנורה בעלת קנים בקו ישר, ומותר לעשות מנורה בעלת קנים בצורת עיגול.

ומאחר שישנה פלוגתא בדבר - הנה מצד הספק אסור לעשות מנורה בעלת שבעה קנים, הן כאשר ששת הקנים הם בעיגול, והן כאשר ששת הקנים הם בקו ישר.

ובאמת יש לומר שאיסור זה אינו מצד הספק בלבד, אלא לכל הדעות אסור לעשות מנורה בעלת שבעה קנים הן בעיגול והן בקו ישר (היינו: גם לדעת הראב"ע אסור לעשות מנורה בעלת שבעה קנים בקו ישר, וגם לדעת רש"י והרמב"ם אסור לעשות מנורה בעלת שבעה קנים בעיגול):

ההיתר לעשות מנורה שונה מהמנורה שהיתה בביהמ"ק (שאז אין זה "מנורה תבנית מנורה" שבביהמ"ק) - הרי זה רק כאשר מדובר אדות פרט המעכב בעשיית המנורה דביהמ"ק.

ומאחר שהפרט היחיד המעכב בצורת המנורה הוא - מספר הקנים (שלכן "עושה הוא מנורה של חמשה קנים כו'"), ואילו צורת הקנים, באלכסון או בקו ישר, אינה לעיכובא (במנורה של שאר מיני מתכות, ויתכן שכן הוא אפילו במנורה של זהב) - נמצא שלכו"ע אסור לעשות מנורה במספר קנים השה למנורה דביהמ"ק, הן כאשר צורת הקנים היא בעיגול, והן כאשר צורת הקנים היא באלכסון - כי צורת הקנים אינה מעכבת, ובכל אופן שתהי' צורתן כשרה המנורה.